

Гальченко Катерина Вячеславівна
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
факультет економіки і права, спеціальність 081 «Право»,
3 курс, група 6.05.081.010.20.2
к.ю.н., доцент, кафедри правового
регулювання економіки Лисяк О. І.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УЧАСТІ ЖІНОК У ПОЛІТИЦІ: ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Стаття 24 Конституції України на вищому законодавчому рівні закріпила рівність прав жінки і чоловіка [1]. Також КЗпП України, ЗУ «Про охорону праці», ЗУ «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та іншими актами законодавства передбачена охорона праці жінок. Проте гендерна нерівність і дискримінація за статевою ознакою є серйозними проблемами у багатьох сферах життя, зокрема в трудових відносинах. Жінки часто стикаються з недооцінюванням своєї праці, меншими розмірами заробітної плати порівняно з чоловіками, відсутністю можливостей професійного розвитку, що може негативно впливати на їх психоемоційний стан та здоров'я.

Таким чином, дослідження проблеми охорони праці жінок та гендерної дискримінації є важливим для забезпечення рівних можливостей для жінок та чоловіків на ринку праці, покращення умов праці для жінок та зменшення ризиків їхнього здоров'я. Наукові дослідження з цієї теми можуть сприяти формуванню належного законодавства та розробці ефективних заходів з підвищення освітнього рівня та свідомості громадськості щодо проблем гендерної рівності та охорони праці жінок.

Конституція України, політична і законодавча бази гарантують рівність чоловіків і жінок в Україні у всіх секторах. Україна затвердила Цілі сталого розвитку, приєдналася до Пекінської декларації і Платформи дій, прийнятих на 4-й Всесвітній конференції зі становища жінок (1995 р.), а також ратифікувала основні міжнародні документи щодо гендерної рівності та прав жінок, включаючи Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативний протокол до неї [2, с. 8].

Однак реальна ситуація з гендерною рівністю виглядає наступним чином. Уже 16 років поспіль Світовий економічний форум (World Economic Forum) публікує глобальне дослідження – Індекс гендерного розриву (The Global Gender Gap Index). Індекс гендерного розриву вимірюється за чотирма показниками: економічна участь та можливості; реалізація в освіті; здоров'я та життєзабезпечення та розширення прав та можливостей у політиці.

Вже 2 роки поспіль Україна втрачає позиції в рейтингу. У 2020 році Україна посіла 59, у 2021 — 74 місце, тобто опустилась на 15 позицій, а в 2022 році Україна посіла 81 місце. Так, за показником економічна участь та можливості Україна знаходиться на 62 місці, за реалізацію в освіті – на 53, за показником здоров'я і життєзабезпечення – на 37 місці, але найгірший показник — розширення прав і можливостей в політиці. За цим показником Україна знаходиться на 100 місці [3].

Дослідження Світового банку, проведене у 2021 році серед 190 країн, визначило дев'ять європейських держав та Канаду, які максимально адаптували до потреб жінок національні законодавства у сферах мобільності, трудових відносин, охорони здоров'я, освіти та економіки. Україна отримала 79,4 бала зі 100 можливих та розташувалася між Панамою й Азербайджаном [4].

Проблема охорони праці жінок є важливою та актуальною для сучасного суспільства, яке прагне досягти рівності та справедливості. Однак, необхідно звернути увагу на корінь цієї проблеми, який полягає в недостатньому представленні жінок в політиці та прийнятті рішень, що могли б вирішити проблему гендерної нерівності в трудових відносинах та в загальному соціальному контексті. Це ставить під загрозу здоров'я та безпеку жінок на

робочому місці, та створює перешкоди для їхньої професійної кар'єри та розвитку. Тому, вирішення цієї проблеми вимагає комплексного підходу та активної участі жінок у політичному та суспільному житті.

Жінки станом на квітень 2023 року в середньому по світу посідають лише 26,8 % місць у національних парламентах. Передусім суттєві відмінності в рівні залученості жінок до великої політики помітно на регіональному міжнародному рівні. Лідер — це регіон Скандинавії (Швеція — 46 %, Норвегія — 41 %, Данія — 37 %), а також країни ЄС загалом (у середньому 30 %). Хоча і в ЄС є різниця, а перед ведуть такі успішні в сенсі представництва жінок країни, як Фінляндія (42 %), Франція (41 %), Іспанія (39 %), Бельгія (38 %), Нідерланди (36 %), Італія (36 %), які контрастують з Угорщиною (13 %) і Мальтою (12 %). Найгірша ситуація в кількох азійських (Таїланд — 5 %, Шрі-Ланка — 6 %) і арабських (Ємен — 0 %, Оман — 1 %, Кувейт — 3 %) державах. Україна в цьому рейтингу посідає 111 місце. З 416 депутатів лише 85 жінок, що дорівнює 20,4% від загальної кількості [5].

Однак першість серед кількості жінок в парламентах країн займає Руанда. Після виборів 2003 року Руанда збільшила кількість жінок в політиці до 61%, і це було названо дослідницями новим напрямом у світовій політиці - "швидким шляхом до гендерного балансу в політиці". Наприклад, Швеція та інші скандинавські країни вибрали покроковий шлях до досягнення рівності між чоловіками та жінками в політиці, і це зайняло майже 60 років, щоб досягти 20%, і 70 років - 30% [5]. Проте, для України цей покроковий сценарій не є доцільним, оскільки необхідні зміни потрібні вже зараз, а не через 70 років.

Розглянемо способи, які сприяють залученню більшої кількості жінок до політики. Один з міжнародних механізмів - це позитивні заходи, також відомі як компенсаційні дії. Ці заходи спрямовані на протидію дискримінації за ознакою статі та включають спеціальні, зазвичай тимчасові заходи для подолання наслідків минулої чи поточної дискримінації та створення рівних можливостей та рівного ставлення до чоловіків та жінок. Спектр таких заходів досить широкий, наприклад:

- визначення завдань, цілей або квот участі жінок у видах діяльності чи секторах, де жінки мало представлені;
- сприяння доступу жінок до ширших можливостей в освіті, професійному навчанні та зайнятості в «нетрадиційних» для жінок секторах;
- заходи для забезпечення швидкого кар'єрного зростання (наставництво чи менторство, залучення жінок до вже створених мереж);
- інформування й заохочення роботодавців до найму і просування жінок;
- створення умов праці так, щоб це відповідало потребам працівниць із сімейними обов'язками;
- сприяння більшому розподілу професійних, сімейних і громадянських обов'язків між чоловіками й жінками тощо [5].

Для реалізації способів, які сприяють залученню жінок у політику, необхідні конкретні механізми і організації, які можуть їх втілити.

Європейське жіноче лобі (ЄЖЛ) (European Women's Lobby) [6] — це найбільша парасолькова організація жіночих об'єднань у ЄС, які зосереджуються на питаннях жіночих прав і рівних можливостей між чоловіками та жінками. Організація має більше як 2500 членів у 31 країні, включаючи організації з усіх 28 країн-членів ЄС, трьох країн-кандидатів та 20 загальноєвропейських організацій. Одним з напрямків роботи ЄЖЛ є підтримка залучення жінок до політики, включаючи започаткування мережі європейського політичного менторства (European Political Mentoring Network), створення якої було спрямоване на збільшення представництва жінок у Європарламенті. Організація тісно співпрацює з ЄС, Радою Європи та ООН у сфері пропагування гендерної рівності та залучення жінок до політичних структур.

В Україні також розробляються проекти та ініціативи для поліпшення доступу жінок до політики. Один з таких проектів - "Жінки - це 50% успіху України", який започаткований

Національним демократичним інститутом (NDI) і спрямований на активізацію та підтримку жінок у громадському та політичному житті, збалансування представництва жінок і чоловіків на керівних посадах, щоб прискорити створення справді європейської моделі суспільства. У 2014 році проект стартував у Вінницькій та Львівській областях з пілотної громадсько-інформаційної кампанії "Жінки - це 50% успіху України". Одне з завдань проекту полягало в збільшенні видимості жінок у політиці та жінок-кандидаток на місцевих виборах 2015 року [7].

Однак існування подібних ініціатив не вирішує проблему докорінно, так як в суспільстві існують сталі упередження щодо жінок в цілому. Суспільство досі не готове прийняти, що жінки можуть бути не тільки матерями, але й успішними підприємницями чи депутатками. В межах боротьби з упередженнями в суспільстві до жінок в політиці можна використати інформаційно-просвітницькі кампанії, спрямовані на розширення знань та свідомості громадян щодо ролі жінок у політиці та їх можливостей у цій сфері. Ці кампанії можуть включати публікації у засобах масової інформації, організацію семінарів, тренінгів та інших заходів.

Важливим механізмом є також відкрите обговорення проблем, пов'язаних зі статевими стереотипами у політиці. Це може включати дослідження причин та наслідків упереджень до жінок у політиці, а також розробку рекомендацій для їх подолання.

Але й самим жінкам варто дізнатися, що в них є можливість піти в політику і відстоювати свої переконання на законодавчому рівні. Наприклад, може бути проведено освітні заходи, спрямовані на підвищення рівня обізнаності жінок щодо процесів у політичній сфері. Також можна проводити тренінги, семінари та конференції для жінок, що мають бажання займатися політикою, з метою підготовки їх до роботи в цій сфері.

Крім того, для залучення жінок до політики необхідно розробити програми підтримки жінок-кандидаток на виборах. Наприклад, можна створити фінансові програми для жінок, які хочуть брати участь у виборах, але не мають достатніх фінансових ресурсів для проведення виборчої кампанії. Також можна розробити програми підтримки жінок-переможниць на виборах, які допоможуть їм отримати необхідні знання та навички для успішної роботи на посаді.

Експертки з гендерної політики згодні, що наявність жіночих рухів і організацій, які звертають увагу на проблеми жінок, є одним з ключових факторів, які сприяють збільшенню кількості жінок, готових обіймати керівні посади. Жіночі рухи, організації та феміністичні ідеї відіграли важливу роль у формуванні інституційних засад для регулювання гендерних відносин в Швеції, збільшення політичного представництва жінок у владних структурах та налагодженні інституційних зв'язків між ключовими інституціями шведського суспільства, такими як держава, освіта, наука та ЗМІ [8].

Отже, для досягнення гендерної рівності в політиці варто зосередитись на проблемі залучення жінок до політики та урівноваження гендерних стереотипів, що виникають у суспільстві. Також необхідно збільшити наявність жіночих рухів та організацій, що займаються пропагуванням гендерної рівності та прав жінок.

Досягнення гендерної рівності потребує змін в культурі, суспільстві та в наших особистих переконаннях і стереотипах. Для того, щоб жінки могли бути успішними у політиці, необхідно створити для них можливості і підтримку, а також змінити уявлення про роль жінок у політиці і в суспільстві загалом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 05.05.2023).
2. Охорона праці в ДСНС України: гендерний аспект. С. 34. URL: https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_vcheniy_secretar/OXOPONA_PPAICI/2021/0_Gender.pdf.
3. Global Gender Gap Report 2022. World Economic Forum. URL: <http://surl.li/gvevo> (date of access: 05.05.2023).
4. Марко Погуляєвський. Гендерної рівності повністю досягли всього 6 країн зі 187 — дослідження Світового банку. Громадське телебачення. URL: <https://hromadske.ua/posts/za-danimi->

[svitovogo-banku-gendernoyi-rivnosti-dosyagli-vsogo-shist-krayin-u-sviti](#). 5. Механізми збільшення кількості жінок у політиці. Гендер в деталях. URL: https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/mehanizmi-zbilshennya-kilkosti-zhinok-u-polititsi-134918.html#_ftn1 6. European Women's Lobby. URL: <http://www.womenlobby.org/?lang=en>. 7. Global and regional averages of women in national parliaments. Parline: the IPU's Open Data Platform. URL: <http://surl.li/gvfgr> (date of access: 05.05.2023). 8. Жінки — це 50% успіху України. URL: <https://50vidsotkiv.org.ua/>.